

Парасковія ДВОРЯНИН

кандидатка наук з соціальних комунікацій, доцентка кафедри радіомовлення і телебачення, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, індекс 79000 (paraskadvoryanyn@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7858-3563>

Бібліографічний опис статті: Дворянин, П. (2024). Війна і молодь: молодіжна політика у мас-медійному дискурсі України (2014–2022). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, Спецвипуск*, 44–61. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.4>

ВІЙНА І МОЛОДЬ: МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА У МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ (2014–2022)

Анотація. Мета статті – розкрити напрями і змістові аспекти проблематики молодіжної політики у мас-медійному дискурсі України від початку війни у лютому 2014 р. до повномасштабного нападу Росії проти України у лютому 2022 р. **Методологія дослідження** ґрунтується на принципах науковості, системності, а також використанні дискурс-аналізу як міждисциплінарного підходу до студіювання мас-медійного простору. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше розкрито напрями і змістові аспекти проблематики молодіжної політики в українському мас-медійному дискурсі впродовж 2014–2022 рр. **Висновки.** Отже, молодіжна політика України у роки російсько-української війни була і залишається резонансною складовою суспільно-політичного і культурно-гуманітарного дискурсів у вітчизняних мас-медіа. У ЗМІ питання молоді та її запитів особливо актуалізувалося під час виборів (парламентських, президентських, місцевих). Українські медіа публікували міркування щодо залученості молоді до виборів як одного із ключових політичних процесів. Особливо занепокоєння викликала втрата інтересу української молоді до політики, що активно обговорювали ЗМІ. Висловлювалися й критичні думки з приводу інструменталізації молоді з боку різних політичних сил, які прагнули збільшити свої рейтинги і отримати більше голосів під час виборів. З'ясовано, що значну увагу українські ЗМІ присвячували правовому забезпеченню молодіжної політики в Україні. Встановлено, що з приводу цього питання у медіа висловлювалися політики та молодіжні лідери, які розробляли проєкт Закону України «Про основні засади молодіжної політики». Особливо впродовж 2020–2021 рр. у ЗМІ з'явилося багато публікацій, в яких оцінювався цей законопроект, відзначалися його позитивні і негативні сторони. На жаль, незначну увагу мас-медіа привертала Стратегія розвитку молодіжної політики до 2030 р. Наголошується, що завдяки українським медіа у суспільстві досліджуваного періоду формувалася образ патріотичної молоді людини, яка може і вміє впливати на владу та відстоювати свої права. Важливо, що деякі молодіжні лідери України (зокрема, Юрій Юзич) намагалися осмислити проблемні аспекти молодіжної політики, засади діяльності громадських молодіжних організацій молоді та водночас підкреслити перспективи розвитку окремих із них.

Ключові слова: молодіжна політика, засоби масової інформації (мас-медіа), російсько-українська війна, молодіжні громадські організації.

Paraskoviya DVORIANYN

PhD. (Social Communications), Associate Professor, Department of broadcast and television, Ivan Franko National University of Lviv, 1 Universytetska Street, Lviv, Ukraine, postal code 79000 (paraskadvoryanyn@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7858-3563>

To cite this article: Dvorianyn P. (2024). *Viina i molod: molodizhna polityka u mas-mediinomu dyskursi Ukrainy (2014–2022)* [War and youth: youth policy in the mass media discourse of Ukraine (2014–2022)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Special issue*, 44–61. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.4> [in Ukraine].

WAR AND YOUTH: YOUTH POLICY IN THE MASS MEDIA DISCOURSE OF UKRAINE (2014–2022)

Abstract. *The purpose of the article is to reveal the directions and substantive aspects of youth policy issues in the mass media discourse of Ukraine from the beginning of the war in February 2014 to the full-scale attack of Russia against Ukraine in February 2022. The research methodology is based on the principles of scientificity, systematicity, as well as the use of discourse analysis as an interdisciplinary approach to the study of mass media space. The Scientific novelty. For the first time in science, the directions and content aspects of the description of youth policy in the Ukrainian mass media discourse during 2014–2022 were investigated. The Conclusions. Therefore, the youth policy of Ukraine during the years of the Russian-Ukrainian war was and remains a resonant component of socio-political and cultural-humanitarian discourses in the domestic mass media. In the mass media, the issue of youth and their requests was especially relevant during the elections (parliamentary, presidential, local). Ukrainian media published considerations regarding youth involvement in elections as one of the key political processes. The loss of interest of Ukrainian youth in politics, which was actively discussed by the mass media, caused particular concern. Critical opinions were also expressed about the instrumentalization of youth by various political forces that sought to increase their ratings and get more votes during the elections. It was found that the Ukrainian mass media devoted a lot of attention to the legal provision of youth policy in Ukraine. It was established that politicians and youth leaders who were developing the draft Law of Ukraine «On the Basic Principles of Youth Policy» spoke about this issue in the media. Especially during 2020–2021, many publications appeared in the mass media, in which an assessment of this draft law was given, its positive and negative sides were noted. Unfortunately, the mass media drew little attention to the Strategy for the Development of Youth Policy until 2030. It is emphasized that, thanks to the Ukrainian media, the image of a patriotic young person who can and knows how to influence the authorities and defend their rights was formed in the society during the researched period. It is important that some youth leaders of Ukraine (in particular, Yuriy Yuzych) tried to understand the problematic aspects of youth policy, the principles of activity of public youth organizations of young people and at the same time emphasize the development prospects of some of them.*

Key words: youth policy, mass media, Russian-Ukrainian war, youth public organizations.

Постановка проблеми. Українські засоби масової інформації (далі – ЗМІ) є чи не найбільшим об’ємним на сьогодні джерелом інформації про різні аспекти молодіжної політики, передусім у роки сучасної російсько-української війни. Проте мас-медійна інформація має свої особливості, оскільки доволі часто є відгуком на злободенні події й відбитком поглядів не лише журналістів, але й різних суспільних чинників (органів влади, громадських організацій, експертного середовища тощо). Відтак медійний дискурс щодо питань молоді і молодіжної політики в Україні доволі еkleктичний, неоднорідний, полісемантичний, однак потребує осмислення й відповідного наукового аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнення головних напрямів, змісту, проблем і результатів молодіжної політики в Україні здійснено у посібнику Є. Бородіна (Бородін, 2019), колективній праці П. Горінова, Р. Драпушка, Н. Драпушко, О. Ільюка (Горінов, Драпушко, Драпушко, Ільюк, 2023). Головні етапи молодіжної політики за роки незалежності України виокремила М. Лубкова (Лубкова, 2023). Євроінтеграційні аспекти молодіжної політики висвітлено у низці праць українських вчених (Кормич, Краснопольська, 2019; Жужа, 2019; Драпушко, Горінов, Захаренко, Міненко, 2022). Роль мас-медіа у молодіжній політиці висвітлювали іноземні вчені Д. Оуен (Owen, 2008), Б. Льюїс (Lewis, 2010), Н. Наз (Naz, 2014), С. Махмуд та А. І. Аван (Mahmood, & Awan, 2019) та ін. Окремі аспекти проблеми молоді в умовах російсько-української війни відображені у праці В. Тельвака та В. Ільницького (Telvak, & Ilnytskyi,

2023), М. Галіва, М. Гранда та Р. Бойчина (Галів, Гранд, Бойчин, 2024). З'ясування питання про представленість проблематики молодіжної політики у мас-медійному дискурсі України, передусім під час російсько-української війни, потребує окремого наукового опрацювання.

Мета статті – розкрити напрями і змістові аспекти проблематики молодіжної політики у мас-медійному дискурсі України від початку війни у лютому 2014 р. до повномасштабного нападу Росії проти України у лютому 2022 р.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи матеріали українських мас-медіа, виокремимо декілька основних дискурсивних блоків, які були ключовим для розкриття проблематики молоді та молодіжної політики в Україні впродовж 2014–2022 рр.

Насамперед відзначимо, те, що *питання молоді та її запитів особливо актуалізувалося під час виборів* (парламентських, президентських, місцевих). Українські медіа публікували міркування щодо залученості молоді до виборів як одного з ключових політичних процесів, причому і як виборців, і як тих, що обираються до представницьких органів. У травні 2014 р. відбулися президентські вибори, однак ЗМІ не особливо зосереджувалися на ролі молоді у цій кампанії. Цікавою публікацією став матеріал журналістки Дар'ї Бунякіної для «Радіо Свобода», в якій розповідалося про діяльність Коаліції молодіжних громадських організацій «Молода Черкащина», що провела акцію для молодих виборців «Галасуй». Активістки організували автомобільний тур селами і містами Черкаської області, де роздавали листівки із закликом взяти активну участь у виборах (Бунякіна, 2014).

Напередодні парламентських виборів у жовтні 2014 р. політичні партії і блоки намагалися активізувати молодіжний «електорат», проводячи різноманітні заходи, які висвітлювалися (інколи доволі кон'юнктурно) у ЗМІ. Так, народний депутат Іван Крулько в інтернет-виданні «Лівий берег» піднесено описував Форум молоді «Схід і захід разом», проведений у Львові з ініціативи партії «Батьківщина» Юлії Тимошенко. На ньому навіть ухвалили російськомовне звернення до Владіміра Путіна щодо негайного припинення війни проти України (Крулько, 2014). Однак такі заходи мали характер піар-кампаній, а їхній вплив на політичні уподобання молоді був мінімальний, що підкреслювалося у ЗМІ.

З нагоди парламентських виборів 2014 р. журналістка Марічка Набока опублікувала інформацію експерта Олександра Санченка, який представив результати соціологічного опитування молоді. Він зазначив, що політики усе більше уваги звертають на молодь, пропонують різноманітні проєкти. За результатами соціопитування, 58 % молодих людей віком від 18 до 29 років візьмуть участь у виборах власне як виборці, а ще 23 % радше так, ніж ні. Але лише 22 % опитаних сказали, що їхній голос важливий. Тобто помітною була деяка зневіра у впливі молоді на результативність політичних процесів. Експерт також повідомив, що понад 20 % опитаних зізналися, що колись продавали свій голос за гроші – від 50 до 300 грн. З іншого боку, стверджувалося, що молодь стала більш політично освіченою, цікавиться біографіями кандидатів, хоча є й ті, які обрали позицію «пофігізму» і вважають, що їх не стосується ні революція, ні війна (Набока, 2014).

У такому ж річищі висвітлювала питання участі молоді у парламентських виборах 2014 р. журналістка Ірина Стельмах. Вона також збрала думки експертів, зокрема і вже згаданого О. Санченка, який зауважив, що молодь – це велика електоральна група (23 % всіх виборців), але непостійна в уподобаннях. Тому політики активізували свої зусилля, щоб створити молодіжні секції своїх партій, проте такі партійні молодіжні лідери, яких в народі називають «покемонами», не викликають ентузіазму в молоді. Директор соціологічної служби Центру Разумкова Михайло Міщенко зауважив, що впродовж останніх п'яти років молодь не демонструє великої активності під час виборів, навіть у президентських виборах 2014 р. взяли участь лише 44 % молодих виборців. З іншого боку, на думку експерта, молодь виявляє не так електоральну, як громадянську активність, а тому зростає її роль не лише у виборах влади, але в громадському контролі за обраними політиками і сформованими ними владними органами (Стельмах, 2014а). Цю ж думку вже у 2015 р. продовжив Руслан Кермач – аналітик фонду «Демократичні ініціативи», який в інтерв'ю журналістці М. Набоці запевняв: для змін на

краще в країні, потрібно, щоб у партіях і державних органах а критична маса молоді становила 30–60 % (Набока, 2015а).

Втрату інтересу української молоді до політики у цей час активно обговорювали деякі українські ЗМІ. Так, на сайті «Дзеркала тижня» у листопаді 2017 р. на основі опитування, проведеного Центром «Нова Європа» та Фондом ім. Фрідріха Еберта, зазначалося, що політикою загальнонаціонального рівня цікавить лише близько 13 % осіб віком 14–29 років. Політично активу позицію декларують лише близько 20 % молодих українців. Відтак йшлося про рекордні показники недовіри та апатії української молоді до політики (Політикою цікавляться, 2017). Схожі акценти з'явилися і в матеріалі порталу «Укрінформ» у квітні 2018 р., де підкреслювалося небажання молоді йти в політику, відзначалося її прагнення до самореалізації за кордоном (Українська молодь, 2018).

Аналізуючи участь молоді у президентських виборах 2019 р., журналісти намагалися зібрати думки політологів і соціологів щодо ролі її у цій кампанії. У січні 2019 р. журналістка Мар'яна Кушнір збрала міркування фахівців з цього приводу, які опублікувала в окремій статті на сайті «Радіо Свобода». Відзначалося зменшення кількості політично активної молоді в Україні під час виборів. При цьому фахівці вказували на світові тенденції самоусунення молоді від політики, а також наголошували на низькому рівні обізнаності української молоді у виборчому праві та своїх громадянських можливостях (Кушнір, 2019). Дмитро Кузін у статті на сайті «Української правди» (березень 2019 р.) взагалі припустив, що молоді виборці можуть «пропустити вибори». Він наводив результати одного з опитувань, в яких молоді громадяни скаржилися на неможливість щось змінити (14 %), складність голосувати не за місцем реєстрації (20 %) та відсутність гідних кандидатів (19 %). Відтак вказував на низький рівень знань молоді про свої виборчі права (Кузін, 2019). Схожі висновки зробила журналістка Лілія Ржеутська (Ржеутська, 2019а).

Експерти у своїх дописах на шпальтах ЗМІ наголошували на її ставленні до виборів і політичних уподобаннях. Так, історик Юрій Юзич наголосив, що на виборчі дільниці під час першого туру голосування прийшли лише 40 % молодих осіб, що це на 4 % менше, ніж на вибори президента у 2014 р. Він зауважив, що в Україні налічується близько 5,7 млн. міленіалів (молоді віком 18–29 років, які народилися на межі другого і третього тисячоліття), а це приблизно третина виборців. Однак 3,4 млн. проігнорували вибори, що дисонує з позицією молодих виборців у Франції, Німеччині, скандинавських країнах та державах Африки. Таку позицію української молоді Ю. Юзич трактує доволі спрощено («молоді й надалі немає за кого голосувати») і закликає активізувати громадянську освіту в школах та університетах (Юзич, 2019b).

З приводу участі молоді у парламентських виборах у липні 2019 р. журналісти знову наводили результати опитувань, думки експертів. Звісно, були й спроби самих «представників четвертої влади» з'ясувати уподобання молоді. Так, Лілія Ржеутська у статті за десять днів до виборів вказала на активну боротьбу партій за голоси молоді, потребу врахувати «фактор літніх відпусток», під час яких молодь не піде на виборчі дільниці, а також відзначила «карнавалізацію» виборчого процесу, оскільки політичні сили використовують концерти та шоу як дієву технологію впливу на електоральні уподобання (Ржеутська, 2019b). Журналістка Надія Суха у серпні 2019 р. опитала учасників молодіжного фестивалю «Zaxidfest» і з'ясувала, що більшість з них виступають за закінчення війни і подолання корупції (Суха, 2019).

Важливе питання залученості молоді до політики проаналізувала експертки Центру «Ейдос» Ольга Будник та Олена Подолянко у січні 2021 р. У статті з красномовною назвою «Виключена більшість або занадто молоді для політики» вони вказали на небажання молодих людей брати участь у політичних процесах, оскільки вважають політику «брудною справою». Водночас навели статистику зменшення за останні п'ять років у великих містах України кількості місцевих депутатів віком 18–34 роки. Услід за політологом Девідом Йоші авторки назвали молодь «виключеною більшістю», оскільки одна п'ята частина населення України зовсім непропорційно представлена в органах влади різного рівня. Для того, щоб змінити ситу-

ацію, О. Будник та О. Подоляню пропонують збільшити участь молоді у молодіжних радах при органах місцевого самоврядування, у різноманітних заходах (консультаціях, слуханнях), де можна заявити свою позицію, а також у молодіжних осередках політичних партій. Щодо останнього чинника авторки відзначають таке: переважна більшість молодіжних організацій політичних партій діють формально, а головна їхня проблема полягає у відсутності залучення молоді до формування політичних рішень, партійного діалогу. Важливо, що експертки навели декілька прикладів успішних молодих чиновників, управлінців, урядовців (наприклад, Олега Вольського, який став мером м. Жовква на Львівщині у 25 років). Ще однією позитивною стороною згаданої статті є аналіз міжнародного досвіду роботи з молоддю. Так, авторка говорить про: практику встановлення обов'язкових або добровільних квот для молодих осіб у партійних списках, резервування для них певної кількості місць у радах, органах влади; виділення партіями частини свого фінансування саме на розвиток молодіжного представництва; поширення політичної освіти серед шкільної молоді (зокрема, у Німеччині). О. Будник та О. Подоляню також назвали ті українські організації, які сприяють політичній освіті молоді, її залученню до громадсько-політичного життя. Авторки пропонували стратегію маленьких кроків участі молоді в політичному житті (Будник & Подоляню, 2021).

У цьому ж контексті відзначимо, що ЗМІ неодноразово публікували думки відомих політиків з приводу ролі молоді в українських суспільно-політичних процесах (Порошенко привітав, 2014; Порошенко закликав, 2018; Тимошенко виступила, 2016; Ляшко, 2014; Яценюк закликав, 2019; Зеленський привітав, 2021; Зеленський закликав, 2019; Зеленський запропонував, 2020). Повідомляли і про спільні проєкти влади та молодіжних громадських організацій, зокрема проєкт «Публічне адміністрування у сфері молодіжної політики» (березень 2018 р.), який мав на меті удосконалити різні аспекти молодіжної політики в місцевих громадах (Презентація, 2018). ЗМІ цитували думку міністра КМУ Дмитра Дубілета (лютий 2020 р.), що запровадження електронних виборів в Україні поверне увагу молоді до політики, зробить її електорально активнішою (Дубілет вважає, 2020).

Водночас у ЗМІ висловлювалися й критичні думки з приводу інструменталізації молоді як виборців. Так, журналіст Дмитро Бобрицький розповів про ініціативу партії «Слуга народу», яка влітку 2021 р. організувала в Скадовську молодіжний табір для 300 хлопців і дівчат. Цей захід обійшовся партійній скарбниці в 1 млн. грн. На думку автора, партією рухає прагматична мета: прихилити підростаюче покоління, яке на президентських і парламентських виборах у 2024 р. вже матиме право голосу, на свій бік (Бобрицький, 2021).

Українські ЗМІ присвячували увагу й *правовому забезпеченню молодіжної політики в Україні*. Щоправда, це питання неодноразово використовували політики. Так, у червні 2015 р. народний депутат Іван Крулько (фракція «Батьківщина») говорив про недостатньо дієве і «захарчене молодіжне законодавство» і початок напрацювання нового закону про молодіжну політику в Україні. За словами депутата, закон буде побудовано на принципі «Жодних рішень про молоді без молоді», закладеному у Європейській хартії участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні. Він також наголошував, що до законопроєкту увійдуть нові поняття «молодіжний центр», «молодіжний працівник», «молодіжна робота», а його розділи концентруватимуться на важливих для молоді напрямках (освіта, культура, здоров'я, житло, правових захист тощо). І. Крулько відзначив проблему слабкої молодіжної інфраструктури (пропонував утворити Національну волонтерську службу), недофінансування молодіжних проєктів (вів мову про створення спеціального фонду підтримки молодіжних ініціатив) (Крулько, 2015). Оскільки розроблення нового закону загальмувалося, то на наступні декілька років він зник з об'єкту уваги українських ЗМІ.

Питання «молодіжного законодавства» знову актуалізувалося після парламентських виборів 2019 р. і формування у ВРУ монобільшості під проводом «Слуги народу». Народний депутат від цієї партії Василь Мокан у червні 2020 р. опублікував статтю, в якій підкреслив застарілість нормативно-правової бази молодіжної політики, яка формувалася в Україні ще у 1990-х рр. Оскільки часи змінилися, з'явилися нові виклики і завдання, то він актуалізував

потребу модернізувати законодавство про молодіжну політику. При цьому зіслався на декілька чинників: а) Україна стає частиною європейської спільноти; б) за останні десятиліття молодь стала значно освіченішою, мобільнішою, інтегрованішою в сучасний світ. Відтак В. Мокан розповів про розробку законопроекту «Про основні засади молодіжної політики», який містить такі новації: 1) зниження офіційної верхньої межі віку молоді з 35 до 29 років, з огляду на наближення до стандартів Євросоюзу; 2) створення нових інституцій для реалізації молодіжної політики (Національну раду з питань молоді як консультативно-дорадчий орган при КМУ, молодіжні ради в регіонах); 3) деталізація суб'єктів та змісту молодіжної роботи, з огляду на потребу збільшити кількість молодіжних центрів, готувати працівників для роботи з молоддю; 4) створення Українського молодіжного фонду як бюджетної установи під егідою Міністерства молоді та спорту України; 5) забезпечення можливості для молоді отримувати освіту за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів; 6) надання державою першого робочого місця молодій людині після завершення здобуття освіти на строк не менше двох років; 7) вирішення житлового питання шляхом налагодження механізму оплати пайових внесків за умови вступу молоді до молодіжних житлових кооперативів, надання пільгових кредитів на будівництво і придбання житла тощо (Мокан, 2020а). Крім того, В. Мокан на сайті видання «Лівий берег» (липень 2020 р.) окремо проаналізував питання забезпечення молоді житлом, відзначив потребу продовжити дію Державної програми щодо пільгового кредитування молодіжного житла. Чи не визначальним механізмом розв'язання житлових проблем молоді він знову ж бачив ухвалення законопроекту «Про основні засади молодіжної політики» (Мокан, 2020б).

Тоді ж (червень 2020 р.) ще один народний депутат від партії «Слуга народу» Олександр Санченко на порталі «Українська правда» виступив з обґрунтуванням необхідності змін у молодіжній політиці України. Він вказав на недостатню увагу політичних сил до молоді, оскільки вона не виявляє особливої політичної активності на виборах, відзначив відсутність якісної молодіжної інфраструктури (молодіжних центрів) та кваліфікованих молодіжних працівників. На відміну від інших політиків, він проаналізував нормативну базу, якою в Україні регулювалася молодіжна політика, вказав на потребу прийняття нового закону. Загалом він підкреслив такі ж новації законопроекту, що і його колега В. Мокан, додатково наголосивши на необхідності після ухвалення закону розробити ще й Національну молодіжну стратегію, документ, який має стати основою для довгострокового планування у сфері молодіжної політики в Україні (Санченко, 2020а). Проект закону про молодіжну політику було схвалено ВРУ у першому читанні у липні 2020 р. Журналістка Оксана Лебедина («Дзеркало тижня») позитивно охарактеризувала документ, зокрема й зниження вікових рамок для молоді (Лебедина, 2020).

У листопаді 2020 р. О. Санченко знову виступив із роз'яснювальною статтею з щодо позитивних сторін законопроекту «Про основні засади молодіжної політики», насамперед описавши завдання і механізм роботи Українського молодіжного фонду, створення якого передбачалося законодавцями. Він наголосив на тому, що разом з колегами подав пропозицію закласти у державний бюджет 100 млн. грн. на діяльність фонду (Санченко, 2020б). У грудні 2020 р. народний депутат та экс-чемпіон світу з плавання Денис Силантьєв у своєму блозі на «Українській правді» також вів мову про потребу модернізації молодіжної політики, удосконалення відповідної інфраструктури для молоді (Силантьєв, 2020). Тож політичні сили, передовсім представники партії «Слуга народу», через ЗМІ провели широку інформаційну кампанію щодо законопроекту.

Новий законопроект підтримали і представники молодіжних громадських організацій, які свою позицію оприлюднили на різних медійних ресурсах. Експерт групи Реанімаційного пакету реформ «Молодіжна політика» Юрій Юзич у статті на сайті «Дзеркало тижня» (20 вересня 2020 р.) підкреслив позитивне значення запропонованої в законопроекті «Про основні засади молодіжної політики» норми про верхню межу молодого віку на рівні 29 років. Він вказав на досвід європейських країн, де офіційний вік молоді – 15–29 років. Він також спростував аргументацію двох міністерств (МОН і Мінсоцполітики), які виступили проти зниження офіційної верхньої межі віку молоді. Експерт схвально поставився до відокремлення

віку молоді (до 29 років) від віку молоді сім'ї (до 35 років), однак уважав ефективнішим досвід Естонії, де молоді сім'ї вважаються та родина, яка має неповнолітніх дітей. Відтак політика молодіжного кредитування (а це переважно кредити на житло) спрямована саме на підтримку таких сімей. З приводу «молодих науковців», Ю. Юзич запропонував використати європейську систему кваліфікацій (рівні R1 та R2), яка бере до уваги не паспортний вік, а кількість років після захисту дисертації (Юзич, 2020а). Відзначимо, що Ю. Юзич ще у червні 2019 р. радив використати саме досвід Естонії як модель для побудови молодіжної політики в Україні (Юзич, 2019с). У листопаді 2020 р. експерт знову писав про необхідність створення і розвитку молодіжних рад в Україні (Юзич, 2020b).

Членкині громадської організації «Центр молоді для Чернівців» Анастасія Головченко та Марія Городенко у квітні 2021 р. (напередодні прийняття нового закону) виділили п'ять найбільших «факапів» (проколів, недоліків) української молодіжної політики: 1) недоліки у фінансуванні, оскільки, для прикладу, у 2020 р. з бюджету Міністерства молоді та спорту на фінансування молодіжних програм було виділено менше 0,5 %; 2) патерналістський характер взаємин влади і молоді, за умов якого влада хоче контролювати молодь, не залучаючи її до формування молодіжної політики; 3) відсутність чіткої цільової аудиторії, бо в Україні молоддю вважаються люди від 14 до 35 років, тобто і підлітки, і достатньо зрілі особистості, з різними інтересами (через це державні органи поєднують фінансування молодіжних програм і програм підтримки молодих сімей); 4) слабка регіональна взаємодія між владою і молоддю, бо в Україні немає чіткої структури молодіжних організацій; 5) ігнорування «звичайної» молоді, бо в Україні молодіжна політика спрямована переважно на окремі групи (правопорушники, інваліди, обдарована молодь тощо), натомість поза увагою залишається найбільш широка група молоді, переважно у селах. Авторки підкреслили, що розроблений законопроект «Про основи молодіжної політики» покликаний розв'язати ці проблеми, але уже першим недоліком є те, що початкова пропозиція зменшити верхню межу молодіжного віку з 35 до 29 років зазнала невдачі (Головченко, Городенко, 2021). Звісно, за своїм характером цей матеріал мав виконати роль додаткової підтримки законопроекту не так для його проходження у ВРУ, як для створення позитивної громадської думки щодо нього в суспільстві.

На жаль, майже не з'явилися аналітичні матеріали у ЗМІ з приводу Стратегії розвитку молодіжної політики до 2030 р., проект якої підготувало Міністерство молоді та спорту України. Лише Ю. Юзич виступив зі статтею (травень 2020 р.), в якій розкритикував цей документ. Він зауважив, що Стратегія передбачає «безпеку для молоді», але її прописано не у форматі готовності захищати себе і Україну від агресора. Вона не дає відповіді на питання як зупинити відтік молоді з України за кордон. Водночас підкреслює і соціальні проблеми: 95 % молодих людей не включені в жодні демократичні організації, більшість громадських організацій діють «на папері». Відтак більшість молоді (а це 10 млн. осіб) виростають соціальними егоїстами й не бажають брати участь в суспільних процесах, витратити свій час і гроші на громадські ініціативи. Тож наголошував на потребі вибудувати у найближчі роки загальнонаціональні громадянські мережі та рух (Юзич, 2020с).

Мас-медіа також обмежилися тільки короткими повідомленнями щодо законопроекту «Про економічний паспорт українця» (січень 2020 р.), який, зокрема, передбачав виплату 18-річним українцям певної суми коштів з «Фонду майбутнього» (У Раді хочуть, 2020). Подібно відреагували і на урядову Програму мобільності молоді, яку було затверджено ще у вересні 2019 р., але вступала в дію у квітні наступного року (У квітні, 2020). Агенція УНІАН у жовтні 2019 р. коротко поінформувала про законодавчу ініціативу народного депутата Олексія Кучера, який пропонував скасувати оподаткування зарплат працівників, які не досягли 27-річного віку. При цьому відзначалося, що у Польщі запроваджену таку практику щодо молоді до 26-річного віку. Наголошувалося, що це призупинить відтік молодих працівників за кордон (Депутат, 2019).

Значну увагу ЗМІ приділяли діяльності органів влади, відповідальних за реалізацію молодіжної політики. Відомо, що під прицілом українських медіа у 2014 р. опинився міністр молоді

та спорту Дмитро Булатов, один із активних учасників Революції Гідності. У своїй роботі одним із пріоритетів, як повідомляли ЗМІ, він поставив забезпечення молоді житлом та подолання корупції при реалізації програм молодіжного житлового будівництва. Д. Булатов повідомив про роботу його команди над двома програмами: «Мій Дім» – для сімей з досить високими доходами, та експериментальним проектом організації Habitat for Humanity International (Булатов, 2014а). 29 липня 2014 р. він представив концепцію державної цільової програми молодіжної політики на період до 2020 р., в якій пріоритетне значення надавалося неформальній освіті, працевлаштованості, житловому питанню і здоровому способу життя молоді. Цікаво, що фінансування на втілення концепції Д. Булатов хотів залучити від проведення лотерей (Булатов, 2014b). В одній з телепередач 1 серпня 2014 р. він розповів про відкати у конкурсі молодіжних проєктів, окреслив стратегію молодіжної політики, а також про прагнення деяких молодіжних організацій усунути його з посади (Стельмах, 2014b). Відзначимо, що у той же день під будівлею Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) відбувся мітинг молодіжних активістів, студентів і учасників Автомайдану, які вимагали відставки міністра. Йому закидали те, що з 7 млн. грн., призначених на молодіжні проєкти, було розподілено лише 2 млн. (Під Кабміном, 2014).

Час від час в ЗМІ публікувалися інтерв'ю з людьми, які займалися реалізацією молодіжної політики. Так, у червні 2015 р. журналістка Інна Кузнєцова запросила на розмову заступника міністра молоді та спорту Сергія Митрофанського та голову громадської організації «Студентська республіка» Павла Вікнянського. Під час розмови, обидва відзначили, що певна частина молоді хоче емігрувати з України. Журналістка акцентувала увагу чиновника на національно-патріотичному вихованні молоді, дорікнувши йому тим, що на сайті Міністерства досі розміщено інформацію за 2012 р. Обговорювалися й питання працевлаштування молоді, допомогу держави у забезпеченні її житлом, впровадження в життя неформальної освіти для неї. Заступник міністра змушений був відповідати на непрості питання про відсутність державного кредитування житла для молоді, відсутність нового номартивно-правового забезпечення для молодіжної політики (Кузнєцова, 2015). Тоді ж (26 червня 2015 р.) в радіоефірі «Радіо Свободи» виступила голова проєкту молодіжного розвитку Програми Розвитку ООН в Україні Віра Профазі, яка вказала на потребу модернізувати молодіжну політику і давала владним органам конкретні рекомендації щодо найбільш важливих аспектів (Набока, 2015b).

Наприкінці президентського терміну П. Порошенка у пресі з'являлися матеріали, які критикували, урядову політику щодо молоді. Так, С. Митрофанський, покинувши уряд і повернувшись до громадської діяльності, на початку січня 2019 р. у своєму блозі на порталі ресурсу «Лівий берег» критикував владу за недостатню увагу до молодіжних питань, відтік української молоді за кордон, низький рівень фінансування молодіжної політики (в Україні – 3 грн. на особу, тоді як в країнах Європи, зокрема Естонії, – 14 тис. грн.). С. Митрофанський особливо різко розкритикував президентську ініціативу щодо створення «Фонду Президента України з підтримки освітніх та наукових програм для молоді» з бюджетом 1 млрд. грн. На його думку, це лише передвиборча гра, бо забезпечити грантовий розподіл таких коштів навряд чи вдасться. Негативно охарактеризував і недофінансування Національного фонду досліджень, якому обіцяли 1 млрд., а надали 25 % від необхідної суми, а також відсутність поступу у ВРУ щодо прийняття законопроєкту «Про молодь», вказував на передовий досвід інших країн у сфері молодіжної політики, пропонував запровадити в Україні грантову підтримку інституційного розвитку молодіжних організацій та молодіжних проєктів (Митрофанський, 2019).

З приходом до влади Президента В. Зеленського і його політичної партії «Слуга народу», помітнішими стали спроби активізувати молодіжну політику. На початку 2020 р. було зроблено спробу розробити механізми мотивації молоді з ТОТ зберегти українське громадянство (Зеленський вирішив, 2020). У березні 2021 р. на з'їзді «Слуги народу» було заявлено про створення молодіжного крила цієї партії – «Зе!молодіжки», що стало медіа-подією і повідомлялося ТСН (Курило, 2021; У Слуги народу, 2021). 27 квітня того ж року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про основні засади державної молодіжної політики» (Рада ухвалила, 2021; Рада

лишила, 2021). У вересні 2021 р. ЗМІ повідомили про утворення В. Зеленським нового консультативно-дорадчого органу при Президентові України – Ради з молодіжних питань. При цьому, онлайн-ресурс «Лівий берег» (LB) нагадував читачам, що молодь – основний електорат В. Зеленського (Водяний, 2021).

Відзначимо, що такі кроки владної політичної сили викликали занепокоєння не лише в політичних опонентів, але і в експертів, які на різних інформаційних ресурсах України оприлюднювали свої позиції щодо означеної проблеми. Так, керівник експертної групи Бюро аналізу політики Віктор Бобиренко вже наступного дня після прийняття Закону «Про основні засади державної молодіжної політики» на сайті «Української правди» опублікував статтю, в якій порівняв новий політичний проєкт «Слуг народу» з радянським комсомолом, й загалом негативно висловився про всі «молодіжні проєкти» партій – від Соціалістичної партії Олександра Мороза до «Партії регіонів» Віктора Януковича, а також про практику уведення до парламенту дітей політиків (наприклад, згадав про синів В. Януковича і П. Порошенка – народних депутатів). Кроки партії В. Зеленського експерту видаються зрозумілими, бо найбільше прихильників чинний Президент мав саме серед виборців 18–29 років. У створенні «Зe!молодіжки» В. Бобиренко вбачає спробу збільшити свій вплив у радах різного рівня, причому він критикує відсутність ідеологічного підходу до прийняття членів у цю організацію. Зрештою, дорікнув В. Зеленському і «Слугам народу» за те, що за два роки при владі вони не змогли сформувати ідеологічну позицію (хоча б євроінтеграційну), а також звинуватив їх у використанні молоді як інструменту для того, щоб «осідлати молодіжну політику» (Бобиренко, 2021).

Доволі схвально В. Бобиренко висловився про Закон «Про основні засади державної молодіжної політики», наголосивши, що головні його засади почали формуватися ще в часи президентства Віктора Ющенка. Водночас експерт виділив три найважливіші «новели» нового Закону: 1) створення Українського молодіжного фонду, який розподілятиме державні кошти у формі грантів молодіжним і дитячим організаціям; 2) створення Всеукраїнського молодіжного центру та регіональних центрів; 3) впровадження принципу «нічого для молоді без молоді». У перших двох тезах експерт побачив корупційні ризики, а у всіх трьох – прагнення «Слуги народу» за допомогою своєї «молодіжки» контролювати усю систему молодіжної політики. На думку, В. Бобиренка, «...молодіжна політика в Україні для усіх колишніх і нинішніх влад – це не про вирішення молодіжних проблем. Це не про зростання молоді. Це про впливи і рейтинги» (Бобиренко, 2021).

Не в останню чергу завдяки українським медіа у суспільстві в досліджуваній період формувався образ патріотичної молодої людини, яка може і вмє впливати на владу та відстоювати свої права. У цьому ключі відзначимо публікацію комунікаційної менеджери Міжнародного республіканського інституту в Україні Марії Довбенко, яка з нагоди міжнародного дня студента 17 листопада 2021 р. опублікувала статтю, де розкрила роль молоді під час Революції Гідності. Нагадавши історію свята, біля витоків якого стоїть сумна подія (розстріл нацистами дев'яти чеських студентів у 1939 р.), вона також навела приклади діяльності кількох молодих громадських активістів із сіл і міст України, які реалізують важливі і суспільно значущі проєкти (Довбенко, 2021).

Важливо, що деякі молодіжні лідери України намагалися осмислити проблемні засади діяльності громадських молодіжних організацій молоді та водночас підкреслити перспективи розвитку окремих із них. Особливо активно у ЗМІ виступав з цього приводу вже згадуваний історик Ю. Юзич, який був ще й головою наглядової ради «Пласту». У травні і липні 2019 р. Ю. Юзич опублікував статті, в яких виклав масштаби скаутського руху в Україні і світі, а також охарактеризував законопроєкт «Про державне визнання і підтримку Пласту – національної скаутської організації», який у той час обговорювався у ВРУ. Автор відзначив, що завдяки національному вихованню «Пласт» є одним зі «стрижнів національної безпеки України», вказав на деяку допомогу від держави (до 50 % коштів організації надходять з державного бюджету, але цього не вистачає на інституційний розвиток), а також наголосив, що новий закон дасть змогу утворити пластову курені в кожній громаді (Юзич, 2019d; Юзич, 2019e).

У серпні того ж року Ю. Юзич повідомив про подію, яка відбулася у Пластовому вишкільному центрі в Бучі, де відбулися установчі збори Національного українського молодіжного об'єднання (НУМО), до якого увійшло вісім молодіжних організацій. Перелічивши їх, автор наголосив, що новостворена структура матиме прямий контакт з 2–3 млн. молодих людей через приблизно 500 осередків організацій засновників НУМО. Наголосивши, що нове об'єднання молоді базується на Європейській хартії про участь молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівнях, Ю. Юзич вказав мету спілки – «забезпечення представництва та участі молоді в суспільному житті України та світу задля формування ефективної відкритої молодіжної політики», а також говорив про боротьбу з фейковими молодіжними радами, які діють лише формально (Юзич, 2019a). Наголосимо, що активність скаутських організацій, а також активна позиція їхніх представників у ЗМІ сприяли тому, що в грудні 2019 р. було ухвалено Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху» (Закон України, 2019).

На сайті «Дзеркала тижня» у червні 2020 р. Ю. Юзич виступив зі статтею про військове виховання юнацтва, навівши приклади провідних країн світу, де воно будується, зокрема, на державній підтримці скаутських організацій, а також на основі молодіжних кадетських організацій, осередки яких діють у закладах освіти. Як експерт у цій сфері, він пропонував конкретні шляхи налагодження військової підготовки юнаків в Україні (Юзич, 2020d). У листопаді 2021 р. Ю. Юзич опублікував статтю з нагоди 110-ї річниці зародження скаутського руху в Україні, водночас проаналізувавши виклики перед молоддю України. Особливо критики зазнала система «відсторонення молоді» від процесу ухвалення рішень у тих справах, які її стосуються. Ю. Юзич побачив у цьому спадок радянської доби і вказав на відсутність дитячих кімнат у дошкільних закладах, середніх школах (де піонерські кімнати так і не стали просторами для молоді та реального, не фіктивного учнівського самоврядування), професійних і вищих закладах освіти. При цьому, історик накинувся на 37 статтю Конституції України, яка, за його словами, продовжувала традицію заборони (ще від 1905 р.) на будь-яку політичну активність студентів в межах університету (Юзич, 2021). Відзначимо, що Ю. Юзич дещо неправильно потрактував зазначену статтю Основного Закону України, в якій ідеться про заборону утворення осередків будь-яких партій у державних установах та закладах освіти, а не про заборону на політичну активність студентів.

Констатувавши відсутність у багатьох територіальних громадах будь-яких молодіжних організацій, Ю. Юзич описав роль «Пласту» у вихованні молоді, окреслив його завдання і наголосив на потребі розвивати інфраструктуру організації, зокрема і при підтримці держави. Зауваживши, що «Пласт» підтримав новий закон про молодіжну політику (ухвалений 21 квітня 2021 р.) та брав участь у його розробці, автор статті відзначив, що саме пластуни відстоювали ідеї створення в громадах молодіжних рад, започаткували ще в 2014 р. програму «Молодіжний працівник», виступали за утворення Українського молодіжного фонду. Роль вихованців «Пласту» у громадсько-політичному житті сучасної України підкреслювала і їхня участь в багатьох волонтерських організаціях, культурних проектах тощо (Юзич, 2021).

Висновки. Отже, молодіжна політика України у роки російсько-української війни була і залишається резонансною складовою суспільно-політичного дискурсу у вітчизняних мас-медіа. У ЗМІ питання молоді та її запитів особливо актуалізувалося під час виборів (парламентських, президентських, місцевих). Українські медіа публікували міркування щодо залученості молоді до виборів як одного з ключових політичних процесів. Особливо занепокоєння викликала втрата інтересу української молоді до політики, що активно обговорювали ЗМІ. Висловлювалися й критичні думки з приводу інструменталізації молоді з боку різних політичних сил, які прагнули збільшити свої рейтинги і отримати більше голосів під час виборів. З'ясовано, що значну увагу українські ЗМІ присвячували правовому забезпеченню молодіжної політики в Україні. Встановлено, що до цього питання привертати увагу політики та молодіжні лідери, які розробляли проєкт Закону України «Про основні засади молодіжної політики». Особливо впродовж 2020–2021 рр. у ЗМІ з'явилося багато публікацій, в яких давалася оцінка цьому зако-

нопроєкту, відзначалися його позитивні і негативні сторони. На жаль, незначну увагу мас-медіа привертала Стратегія розвитку молодіжної політики до 2030 р. Наголошується, що завдяки українським медіа у суспільстві в досліджуваній період формувався образ патріотичної молоді людини, яка може і вміє впливати на владу та відстоювати свої права. Важливо, що деякі молодіжні лідери України (зокрема, Юрій Юзич) намагалися осмислити проблемні аспекти молодіжної політики, засади діяльності громадських молодіжних організацій молоді та водночас підкреслити перспективи розвитку окремих із них.

Фінансування. Статтю підготовлено у рамках проєкту фундаментального дослідження «Освіта і наука як чинники післявоєнної відбудови: історичний досвід, уроки для України» (номер державної реєстрації 0124U000787).

Джерела та література

- Бобиренко, В.** (2021). Зе!Комсомол і молодіжна політика. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/04/28/7291879/>
- Бобрицький, Д.** (2021). Виборці на виріст. Слуга народу взялася виховувати старшокласників – майбутній електорат – під президентські вибори-2024. *New Voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/sluga-narodu-vihovuye-starshoklasnikiv-yak-elektorat-dlya-prezidentskih-viboriv-novini-ukrajini-50184253.html>
- Бородін, Є. І.** (2019). Державна молодіжна політика в Україні: механізм формування та реалізації в контексті розвитку: навчальний посібник. 2-ге видання, доповнене. Дніпро: Грані.
- Будник, О., & Подолянко, О.** (2021). Виключена більшість або занадто молоді для політики. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/01/26/7281147/>
- Булатов.** (2014а). Булатов хоче забезпечити молодь житлом. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25468768.html>
- Булатов.** (2014б). Булатов: гроші на концепцію молодіжної політики залучать від проведення лотерей. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25474266.html>
- Бунякіна, Д.** (2014). Активісти закликають молодь «галасувати» і йти голосувати на вибори. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25388007.html>
- Водяний, А.** (2021). Зеленський створив Раду з молодіжних питань. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2021/09/13/493822_zelenskiy_stvoriv_radu_z_molodizhnih.html
- Галів, М., Гранд, М., Бойчин, Р.** (2024). Початок повномасштабної війни Росії проти України у висвітленні польського інформаційного порталу «Nowa Europa Wschodnia» (лютий-березень 2022 р.). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 72(1)*, 52–60. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-7>
- Горінов, П., Драпушко, Р., Драпушко, Н., & Глюк, О.** (2023). Молодіжна політика в Україні: навчальний посібник. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова.
- Горденко, М., & Головченко, А.** (2021). 5 фактів молодіжної політики в Україні. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/04/8/244482/>
- Депутат.** (2019). Депутат пропонує звільнити від податків людей молодших за 27 років. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10716612-deputat-proponuye-zvilniti-vid-podatkov-lyudey-molodshih-za-27-rokiv.html>
- Довбенко, М.** (2021). Міжнародний день студентів: святкують вони, дякуємо ми. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mizhnarodnyy-den%CA%B9-studentiv-uspishni-proyekty/31564655.html>
- Драпушко, Р. Г., Горінов, П. В., Захаренко, К. В., & Міненко, Є. С.** (2022). Державна молодіжна політика України в умовах європейської інтеграції: виклики та можливості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування, 33 (72), (4)*, 7–12.
- Дубілет вважає.** (2020). Дубілет вважає, що електронні вибори повернуть молодь на дільниці. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2020/02/04/448940_dubilet_schitaet_elektronnie.html
- Жужа, Л. О.** (2019). Молодіжна політика в Україні: сучасний стан і шляхи реформування. *Регіональні студії, 19*, 41–46.
- Закон України.** (2019). Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20#Text>

- Зеленський вирішив.** (2020). Зеленський вирішив мотивувати молодь з окупованих територій зберегти українське громадянство. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2020/02/11/449646_zelenskiy_reshil_motivirovat.html
- Зеленський закликав.** (2019). Зеленський закликав молодь повертатися в Україну «піднімати країну». *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2019/10/29/440940_zelenskiy_prizval_molodezh.html
- Зеленський запропонував.** (2010). Зеленський запропонував молоді розповісти про любов до України та ініціював флешмоб. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2020/11/21/471177_zelenskiy_zaproponuvav_molodi.html
- Зеленський привітав.** (2021). Зеленський привітав українську молодь зі святом. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/society/2021/06/27/488005_zelenskiy_privitav_ukrainsku.html
- Кормич, Л. І., & Краснопольська, Т. М.** (2019). Пріоритети молодіжної політики України в світлі євроінтеграційних процесів. *Актуальні проблеми політики*, 64, 78–92.
- Крулько, І.** (2014). Як молодь зі Сходу та Заходу «зшивала» Україну. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/blog/ivan_krulko/265446_yak_molod_zi_shodu_zahodu_zshivala.html
- Крулько, І.** (2015). Жодних рішень про молодь без молоді. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/06/27/7072573/>
- Кузін, Д.** (2019). Чому молодь може пропустити вибори. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/03/28/7210391/>
- Кузнєцова, І.** (2015). Нам потрібне національно-патріотичне виховання – заступник міністра *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27095724.html>
- Курило, А.** (2021). «Зе!Молодіжка»: «Слуга народу» має намір створити організацію для юнацтва. *ТСН*. URL: <https://tsn.ua/politika/ze-molodizhka-sluga-narodu-maye-namir-stvoriti-organizaciyu-dlya-yunactva-1736623.html>
- Кушнір, М.** (2019). Молодь і вибори. Право голосу – це також обов’язок, особливо в час війни. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29689814.html>
- Лебедина, О.** (2020). В Україні планують знизити офіційний вік молоді. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/v-ukrajini-planujut-zniziti-ofitsijnij-vik-molodi.html>
- Лубкова, М.** (2023). Хронологія. Молодіжна політика в незалежній Україні. URL: <https://auyc.org.ua/blog/strong-khronolohiia-molodizhna-polityka-v-nezalezhniy-ukraini-strong/>
- Ляшко, О.** (2014). Тільки молодь може захистити Україну від окупантів і підняти її з колін! *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/blog/oleg_lyashko/271427_tilki_molod_mozhe_zahistiti_ukrainu.html
- Митрофанський, С.** (2019). Українське покоління для інших країн. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/blog/sergiy_mytروفanskiy/417155_ukrainske_pokolinnya_inshih_krain.html
- Мокан, В.** (2020a). Вудка замість риби: що запропонує Україна молодим громадянам до 30 років? *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/06/28/7257298/>
- Мокан, В.** (2020b). Кредит чи пільга: як держава планує вирішувати житлові проблеми молоді. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/blog/vasyl_mokan/461804_kredit_chi_pilga_yak_derzhava_planuie.html
- Набока, М.** (2014). «Молодь має показати цього разу гарну явку» – експерт. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26654819.html>
- Набока, М.** (2015a). Кермач: зміни в країні можливі, якщо до влади прийде критична маса молоді – від 30 до 60%. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27260187.html>
- Набока, М.** (2015b). Зміни в молодіжній політиці країни (Гість: Віра Профазі). *Радіо Свобода. Радіоефір*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27096963.html>
- Під Кабміном.** (2014). Під Кабміном вимагали відставки Булатова. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25477754.html>
- Політикою цікавляться.** (2017). Політикою цікавляться 13% молодих людей в Україні. *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/UKRAINE/politikoyu-cikavlyatsya-13-molodih-lyudey-v-ukrayini-261543_.html
- Порошенко закликав.** (2018). Порошенко закликав молодь повертатись в Україну після навчання за кордоном. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/politics/10253784-poroshenko-zaklikav-molod-povertatis-v-ukrajinu-pislya-navchannya-za-kordonom.html>
- Порошенко привітав.** (2014). Порошенко привітав українську молодь зі святом. *ТСН*. URL: <https://tsn.ua/politika/poroshenko-privitav-ukrayinsku-molod-zi-svyatom-356837.html>
- Презентація.** (2018). Презентація програми з молодіжної політики. *Українформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2414163-prezentacia-programi-z-molodiznoi-politiki.html>

- Рада лишила.** (2021). Рада лишила вік молоді на рівні 35 років. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2021/04/27/483385_rada_lichila_vik_molodi_rivni_35.html
- Рада ухвалила.** (2021). Рада ухвалила закон про молодіжну політику – що він передбачає. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3236153-rada-uhvalila-zakon-pro-molodiznu-politiku.html>
- Ржеутська, Л.** (2019). Уперше на вибори. URL: <https://www.dw.com/uk/a-48078340>
- Ржеутська, Л.** (2019). Вибори в Україні: як партії борються за молодих виборців. URL: <https://www.dw.com/uk/a-49543138>
- Санченко, О.** (2020a). Чи бути змінам в молодіжній політиці в Україні? *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/06/30/7257614/>
- Санченко, О.** (2020b). 100 мільйонів гривень на молодіжні проекти. Як їх отримати? *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/11/26/7274912/>
- Силантьєв, Д.** (2020). Молодіжна політика України: час змінюватися. *Українська правда*. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/sylantjev/5feb3a28ec0bf/>
- Стельмах, І.** (2014a). Молодь йде на вибори чи на пиво? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26651567.html>
- Стельмах, І.** (2014b). Булатов про відкати у конкурсі молодіжних проектів. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25478284.html>
- Суша, Н.** (2019). Закінчити війну і подолати корупцію: чого чекає молодь на «Zaxidfest» від політиків? *Українська правда*. <https://vybory.pravda.com/articles/2019/08/21/7150062/>
- Тимошенко виступила.** (2016). Тимошенко виступила за ухвалення закону про молодь. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2016/11/09/350299_timoshenko_vistupila_prinyatie.html
- У квітні.** (2020). У квітні цього року в Україні стартує програма мобільності молоді – Гончарук. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/politics/10818020-u-kvitni-cogo-roku-v-ukrajini-startuyue-programa-mobilnosti-molodi-goncharuk.html>
- У Раді хочуть.** (2020). У Раді хочуть виплачувати «підйомні» українцям, які досягли повноліття. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10844492-u-radi-hochut-viplachuvati-pidyomni-ukrajincyam-yaki-dosyagli-povnolittya.html>
- У Слуги народу.** (2021). У Слуги народу з'явиться молодіжне крило – Корнієнко. *New Voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/sluga-narodu-stvoryuye-molodizhne-krilo-novini-ukrajini-50145148.html>
- Українська молодь.** (2018). Українська молодь не хоче йти в політику. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2442756-ukrainska-molod-ne-hoce-jti-v-politiku.html>
- Юзич, Ю.** (2019a). Хто матиме вплив на три мільйони молодих українців? *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/08/10/237830/>
- Юзич, Ю.** (2019b). Як проголосували міленіали? *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/04/24/7213450/>
- Юзич, Ю.** (2019c). Молодіжна політика Естонії як практичний досвід для України. *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/molodizhna-politika-estoniyi-yak-praktichnij-dosvid-dlya-ukrayini-314533_.html
- Юзич, Ю.** (2019d). «Пласт» – доступний для кожної дитини. Що за закон ухвалив парламент. *Українська правда*. URL: https://life.pravda.com.ua/columns/2019/05/31/237075/__.html
- Юзич, Ю.** (2019e). Чому Пласт? *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chomu-plast-317248_.html
- Юзич, Ю.** (2020a). Молодь помолодшає? *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/social_secutity/molod-pomolodshaje.html
- Юзич, Ю.** (2020b). Взаємодіяти з громадами, а не бути додатком до спорту чи освіти. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/vzajemodijati-z-hromadami-a-ne-buti-dodatkom-do-sportu-chi-osviti.html>
- Юзич, Ю.** (2020c). Чому втеча молоді з України посилиться? *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chomu-vtecha-molodi-z-ukrayini-posilitsya-kadrovu-katastrofu-sche-mozhna-zupiniti-349451_.html
- Юзич, Ю.** (2020d). Військове виховання юнацтва у країнах НАТО. А що в Україні? *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/international/viyskove-vihovannya-yunactva-u-krayinah-nato-a-scho-v-ukrayini-351684_.html
- Юзич, Ю.** (2021). До річниці Пласту: які виклики стоять перед молоддю та що може змінити організація. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/11/1/246349/>

- Яценюк закликав.** (2019). Яценюк закликав молодь не чекати на «доброго царя» і діяти самостійно. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/news/2019/02/21/420333_yatsenyuk_prizval_molodezh_zhdat.html
- Lewis, B. K.** (2010). Social Media and Strategic Communication: Attitudes and Perceptions Among College Students. *Public Relations Journal*, 4 (3). URL: <http://www.dl.edi-info.ir/Social%20Media%20and%20Strategic,Communication%20Attitudes%20and%20Perceptions%20Among%20College%20Students.pdf>
- Mahmood S., & Awan A. G.** (2019). Role of social media in activation of youth in politics. *Global Journal of Management, Social Sciences and Humanities*, 5, 718–742.
- Naz, N.** (2014). Role of Talk Shows Raising Political Awareness among Youth (Study Conducted in District Toba Tak Singh). *Academic Journal of Interdisciplinary Studies MCSEER Publishing*, 3 (1), 223–231.
- Owen, D.** (2008/2009). Election Media and Youth Political Engagement. *Journal of Social Science Education*, 7/8 (2/1), 14–24.
- Telvak, V. & Plynyskyi, V.** (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*, 27, 249–258. [in English]. doi: 10.24919/2519-058X.27.281552

References

- Bobyrenko, V.** (2021). Ze!Komsomol i molodizhna polityka [Ze!Komsomol and youth politics]. *Ukrainska Pravda Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/04/28/7291879/> [in Ukrainian].
- Bobrytskyi, D.** (2021). Vybortsi na vyrist. Sluha narodu vzialasia vykhovuvaty starshoklasnykiv – maibutnii elektorat – pid prezidentski vybory-2024 [Voters for height. «The Servant of the People» undertook to educate high school students – the future electorate – for the 2024 presidential elections]. *New Voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/sluga-narodu-vihovuye-starshoklasnykiv-yak-elektorat-dlya-prezidentskih-viboriv-novini-ukrajini-50184253.html> [in Ukrainian].
- Borodin, Ye. I.** (2019). *Derzhavna molodizhna polityka v Ukraini: mekhanizm formuvannia ta realizatsii v konteksti rozvytku: navchalnyi posibnyk* [State youth policy in Ukraine: mechanism of formation and implementation in the context of development: study guide]. 2-he vydannia, dopovnene. Dnipro: Hrani, 176 s. [in Ukrainian].
- Budnyk, O., & Podolianko, O.** (2021). Vykliuchena bilshist abo zanadto molodi dlia polityky [Excluded majority or too young for politics.]. *Ukrainska Pravda –Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/01/26/7281147/> [in Ukrainian].
- Bulatov.** (2014a). Bulatov khoche zabezpechyty molod zhytлом [Bulatov wants to provide housing for young people]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25468768.html> [in Ukrainian].
- Bulatov.** (2014b). Bulatov: hroshi na kontseptsiuu molodizhnoi polityky zaluchat vid provedennia loterei [Bulatov: money for the concept of youth policy will be attracted from holding lotteries]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25474266.html> [in Ukrainian].
- Buniakina, D.** (2014). Aktyvisty zaklykaiut molod «halasuvaty» i yty holosuvaty na vybory [Activists call on young people to «noise» and vote in the elections]. *Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25388007.html> [in Ukrainian].
- Vodiani, A.** (2021). Zelenskyi stvoriv Radu z molodizhnykh pytan [Zelensky created the Council on Youth Affairs.]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2021/09/13/493822_zelenskiy_stvoriv_radu_z_molodizhnykh.html [in Ukrainian].
- Haliv, M., Grand, M., & Boichyn, R.** (2024). Pochatok povnomasshtabnoi viiny Rosii proty Ukrainy u vysvitleni polskoho informatsiinoho portalu «Nowa Europa Wschodnia» (liutyi-berezen 2022 r.) [The beginning of a full-scale war of Russia against Ukraine according to the Polish information portal «Nowa Europa Wschodnia» (February – March 2022)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*, 72(1), 52–60. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-7> [in Ukrainian].
- Horinov, P., Drapushko, R., Drapushko, N., & Iliuk, O.** (2023). Molodizhna polityka v Ukraini: navchalnyi posibnyk [Youth policy in Ukraine: study guide]. Kyiv: Ukrainskyi derzhavnyi universytet imeni Mykhaila Drahomanova [in Ukrainian].
- Horodenko, M., & Holovchenko, A.** (2021). 5 fakapiv molodizhnoi polityky v Ukraini [5 mistakes of youth policy in Ukraine]. *Ukrainska Pravda –Ukrainian Pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/04/8/244482/> [in Ukrainian].

- Deputat.** (2019). Deputat proponuie zvilnyty vid podatkov liudei molodshykh za 27 rokiv [The deputy proposes to exempt people younger than 27 years from taxes]. *UNIAN – UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10716612-deputat-proponuye-zvilniti-vid-podatkov-lyudey-molodshih-za-27-rokiv.html> [in Ukrainian].
- Dovbenko, M.** (2021). Mizhnarodnyi den studentiv: sviatkuiut vony, diakuiemo my [International Students' Day: they celebrate, we thank]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mizhnarodnyy-den%CA%B9-studentiv-uspishni-proyekty/31564655.html> [in Ukrainian].
- Drapushko, R. H., Horinov, P. V., Zakharenko, K. V., & Minenko, Ye. S.** (2022). Derzhavna molodizhna polityka Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii: vyklyky ta mozhlyvosti [State youth policy of Ukraine in the context of European integration: challenges and opportunities]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Publichne upravlinnia ta administruvannia – Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi*, 33 (72), (4), 7–12. [in Ukrainian].
- Dubilet vvazhaie.** (2020). Dubilet vvazhaie, shcho elektronni vybory povernut molod na dilnytsi [Dubilet believes that electronic elections will bring young people back to polling stations]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2020/02/04/448940_dubilet_schitaet_elektronnie.html [in Ukrainian].
- Zhuzha, L. O.** (2019). Molodizhna polityka v Ukraini: suchasnyi stan i shliakhy reformuvannia [Youth policy in Ukraine: current state and ways of reform]. *Rehionalni studii – Regional Studies*, 19, 41–46. [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy.** (2019). Zakon Ukrainy «Pro vyznannia plastovoho rukhu ta osoblyvosti derzhavnoi pidtrymky plastovoho, skautskoho rukhu» [The Law of Ukraine «On recognition of shale movement and features of state support of shale and scout movement»]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20#Text> [in Ukrainian].
- Zelenskyi vyrishyv.** (2020). Zelenskyi vyrishyv motyvuvaty molod z okupovanykh terytorii zberehty ukrainske hromadianstvo [Zelenskyi decided to motivate young people from the occupied territories to preserve Ukrainian citizenship]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2020/02/11/449646_zelenskiy_reshil_motivirovat.html [in Ukrainian].
- Zelenskyi zaklykav.** (2019). Zelenskyi zaklykav molod povertatysia v Ukrainu «pidnimaty krainu» [Zelensky called on young people to return to Ukraine to «uplift the country»]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2019/10/29/440940_zelenskiy_prizval_molodezh.html [in Ukrainian].
- Zelenskyi zaproponuvav.** (2010). Zelenskyi zaproponuvav molodi rozpovisty pro liubov do Ukrainy ta initsiiuvav fleshmob [Zelenskyi invited young people to talk about their love for Ukraine and initiated a flash mob]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2020/11/21/471177_zelenskiy_zaproponuvav_molodi.htm [in Ukrainian].
- Zelenskyi pryvitav.** (2021). Zelenskyi pryvitav ukrainsku molod zi sviatom [Zelensky congratulated Ukrainian youth on the holiday]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/society/2021/06/27/488005_zelenskiy_privitav_ukrainsku.html [in Ukrainian].
- Kormych, L. I., & Krasnopolska, T. M.** (2019). Priorytety molodizhnoi polityky Ukrainy v svitli yevrointehratsiinykh protsesiv [Priorities of Ukraine's youth policy in the light of European integration processes]. *Aktualni problemy polityky – Current Policy Issues*, 64, 78–92. [in Ukrainian].
- Krulko, I.** (2014). Yak molod zi Skhodu ta Zakhodu «zshyvala» Ukrainu [How the youth from the East and the West «stitched» Ukraine]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/blog/ivan_krulko/265446_yak_molod_zi_shodu_zahodu_zshivala.html [in Ukrainian].
- Krulko, I.** (2015). Zhodnykh rishen pro molod bez molodi [No decisions about youth without youth]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/06/27/7072573/> [in Ukrainian].
- Kuzin, D.** (2019). Chomu molod mozhe propustyty vybory [Why young people can miss elections]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/03/28/7210391/> [in Ukrainian].
- Kuznietsova, I.** (2015). Nam potribne natsionalno-patriotychne vykhovannia – zastupnyk ministra [We need national and patriotic education – Deputy Minister]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27095724.html> [in Ukrainian].
- Kurylo, A.** (2021). «Ze!Molodizhka»: «Sluha narodu» maie namir stvoryty orhanizatsiiu dlia yunatstva [«Ze!Molodizhka»: «Servant of the People» intends to create an organization for youth]. *TSN – TSN*. URL: <https://tsn.ua/politika/ze-molodizhka-sluga-narodu-maye-namir-stvoriti-organizaciyu-dlya-yunactva-1736623.html> [in Ukrainian].

- Kushnir, M.** (2019). Molod i vybory. Pravo holosu – tse takozh oboviazok, osoblyvo v chas viiny [Youth and elections. The right to vote is also a duty, especially in times of war]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29689814.html>
- Lebedyna, O.** (2020). V Ukraini planuiut znyzyty ofitsiyni vik molodi [Ukraine plans to lower the official age of youth.]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/v-ukrajini-planujut-zniziti-ofitsijnij-vik-molodi.html> [in Ukrainian].
- Lubkova, M.** (2023). Khronolohiia. Molodizhna polityka v nezalezhnii Ukraini [Chronology. Youth policy in independent Ukraine]. URL: <https://auyc.org.ua/blog/strong-khronolohiia-molodizhna-polityka-v-nezalezhniy-ukraini-strong/> [in Ukrainian].
- Liashko, O.** (2014). Tilky molod mozhe zakhystyty Ukrainu vid okupantiv i pidniaty yii z kolin! [Only the youth can protect Ukraine from the invaders and raise it from its knees!]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/blog/oleg_lyashko/271427_tilki_molod_mozhe_zahistiti_ukrainu.html [in Ukrainian].
- Mytروفanskiy, S.** (2019). Ukrainske pokolinna dlia inshykh krain [Ukrainian generation for other countries]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/blog/sergiy_mytروفanskiy/417155_ukrainske_pokolinnya_inshih_krain.html [in Ukrainian].
- Mokan, V.** (2020a). Vudka zamist ryby: shcho zaproponuie Ukraina molodym hromadianam do 30 rokiv? [Fishing rod instead of fish: what will Ukraine offer to young citizens under 30?]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/06/28/7257298/> [in Ukrainian].
- Mokan, V.** (2020b). Kredyt chy pilha: yak derzhava planuie vyrishuvaty zhytlovi problemy molodi [Credit or benefit: how the state plans to solve the housing problems of young people]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/blog/vasyl_mokan/461804_kredit_chi_pilga_yak_derzhava_planuie.html [in Ukrainian].
- Naboka, M.** (2014). «Molod maie pokazaty tsoho razu harnu yavku» – ekspert [«Youth should show a good turnout this time», – the expert said]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26654819.html> [in Ukrainian].
- Naboka, M.** (2015a). Kermach: zminy v kraini mozhyvi, yakshcho do vlady pryide krytychna masa molodi – vid 30 do 60% [Kermach: changes in the country are possible if a critical mass of youth – from 30 to 60% – comes to power]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27260187.html> [in Ukrainian].
- Naboka, M.** (2015b). Zminy v molodizhnii politytsi krainy (Hist: Vira Profazi) [Changes in the country's youth policy (Guest: Vira Profazi)]. *Radio Svoboda. Radioefir – Radio Svoboda. Radio broadcast*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27096963.html> [in Ukrainian].
- Pid Kabminom.** (2014). Pid Kabminom vymahaly vidstavky Bulatova [Bulatov's resignation was demanded under the Cabinet of Ministers]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25477754.html> [in Ukrainian].
- Politykoiu tsikavliatsia.** (2017). Politykoiu tsikavliatsia 13% molodykh liudei v Ukraini [13% of young people in Ukraine are interested in politics]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. URL: https://zn.ua/ukr/UKRAINE/politikoyu-cikavlyatsya-13-molodih-lyudey-v-ukrayini-261543_.html [in Ukrainian].
- Poroshenko zaklykav.** (2018). Poroshenko zaklykav molod povertatys v Ukrainu pislia navchannia za kordonom [Poroshenko called on young people to return to Ukraine after studying abroad]. *UNIAN – UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/politics/10253784-poroshenko-zaklykav-molod-povertatis-v-ukrajinu-pislya-navchannya-za-kordonom.html> [in Ukrainian].
- Poroshenko pryvitav.** (2014). Poroshenko pryvitav ukrainsku molod zi sviatom [Poroshenko congratulated Ukrainian youth on the holiday]. *TSN – TSN*. URL: <https://tsn.ua/politika/poroshenko-pryvitav-ukrayinsku-molod-zi-svyatom-356837.html> [in Ukrainian].
- Prezentatsiia.** (2018). Prezentatsiia prohramy z molodizhnoi polityky [Presentation of the youth policy program]. *Ukrinform – Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-preshall/2414163-prezentacia-programi-z-molodiznoi-politiki.html> [in Ukrainian].
- Rada lyshyla.** (2021). Rada lyshyla vik molodi na rivni 35 rokiv [The Verhovna Rada left the youth age at 35 years]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2021/04/27/483385_rada_lichyla_vik_molodi_rivni_35.html [in Ukrainian].
- Rada ukhvalyla.** (2021). Rada ukhvalyla zakon pro molodizhnu polityku – shcho vin peredbachaie [The Verhovna Rada adopted the law on youth policy – what it provides]. *Ukrinform – Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3236153-rada-uhvalila-zakon-pro-molodiznu-politiku.html> [in Ukrainian].

- Rzheutska, L.** (2019). Upershe na vybory [For the first time in elections]. URL: <https://www.dw.com/uk/a-48078340> [in Ukrainian].
- Rzheutska, L.** (2019). Vybory v Ukraini: yak partii boriutsia za molodykh vybortsiv [Elections in Ukraine: how parties fight for young voters]. URL: <https://www.dw.com/uk/a-49543138> [in Ukrainian].
- Sanchenko, O.** (2020a). Chy buty zminam v molodizhnii politytsi v Ukraini? [Will there be changes in youth policy in Ukraine?]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/06/30/7257614/> [in Ukrainian].
- Sanchenko, O.** (2020b). 100 milioniv hryven na molodizhni proiekty. Yak yikh otrymaty? [100 million hryvnias for youth projects. How to get them?]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/11/26/7274912/> [in Ukrainian].
- Sylantiev, D.** (2020). Molodizhna polityka Ukrainy: chas zminiuvatysia [Youth policy of Ukraine: time to change]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/sylantiev/5feb3a28ec0bf/> [in Ukrainian].
- Stelmakh, I.** (2014a). Molod yde na vybory chy na pyvo? [Do young people go for elections or for beer?]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26651567.html> [in Ukrainian].
- Stelmakh, I.** (2014b). Bulatov pro vidkаты u konkursi molodizhnykh proektiv [Bulatov about setbacks in the competition of youth projects]. *Radio Svoboda – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25478284.html> [in Ukrainian].
- Sukha, N.** (2019). Zakinchyty viinu i podolaty koruptsiuu: choho chekaie molod na «Zaxidfest» vid politykiv? [End the war and overcome corruption: what do young people expect from politicians at Zaxidfest?]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. <https://vybory.pravda.com/articles/2019/08/21/7150062/> [in Ukrainian].
- Tymoshenko vystupyla.** (2016). Tymoshenko vystupyla za ukhvalennia zakonu pro molod [Tymoshenko advocated the adoption of the law on youth]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2016/11/09/350299_tymoshenko_vistupila_pryniate.html [in Ukrainian].
- U kvitni.** (2020). U kvitni tsoho roku v Ukraini startuie prohrama mobilnosti molodi – Honcharuk [In April of this year, the youth mobility program will start in Ukraine, – Honcharuk]. *UNIAN – UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/politics/10818020-u-kvitni-cogo-roku-v-ukrajini-startuye-programa-mobilnosti-molodi-goncharuk.html> [in Ukrainian].
- U Radi khochut.** (2020). U Radi khochut vyplachuvaty «pidiomni» ukraintsiam, yaki dosiahly povnolittia [The The Verhovna Rada wants to pay «raising allowances» to Ukrainians who have reached the age of majority]. *UNIAN – UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/10844492-u-radi-hochut-viplachuvati-pidyomni-ukrajincyam-yaki-dosyagli-povnolittya.html> [in Ukrainian].
- U Sluhy narodu.** (2021). U Sluhy narodu zavytsia molodizhne krylo – Korniienko [«The Servant of the People» will have a youth wing, – Korniienko]. *New Voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/sluha-narodu-stvoryuye-molodizhne-krylo-novini-ukrajini-50145148.html> [in Ukrainian].
- Ukrainska molod.** (2018). Ukrainska molod ne khoche yty v polityku [Ukrainian youth do not want to enter politics]. *Ukrinform – Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2442756-ukrainska-molod-ne-hoce-jti-v-politiku.html> [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2019a). Khto matyme vplyv na try miliony molodykh ukraintsiv? [Who will influence three million young Ukrainians?]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/08/10/237830/> [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2019b). Yak proholosuvaly milenialy? [How did millennials vote?]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/04/24/7213450/> [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2019c). Molodizhna polityka Estonii yak praktychnyi dosvid dlia Ukrainy [Estonia's youth policy as a practical experience for Ukraine]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/molodizhna-politika-estoniya-yak-praktichnyy-dosvid-dlya-ukrayini-314533_.html [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2019d). «Plast» – dostupnyi dlia kozhnoi dytyny. Shcho za zakon ukhvalyv parlament [«Plast» is available to every child. What kind of law did the parliament pass?]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/05/31/237075/> [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2019e). Chomu Plast? [Why Plast?]. *Mirror of the week*. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chomu-plast-317248_.html [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2020a). Molod pomolodshaie? [Is the youth getting younger?]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. URL: https://zn.ua/ukr/social_secutity/molod-pomolodshaje.html [in Ukrainian].

- Yuzych, Yu.** (2020b). Vzaiemodiiaty z hromadamy, a ne buty dodatkom do sportu chy osvity [Engage with communities, not be an adjunct to sports or education]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/vzajemodijati-z-hromadami-a-ne-buti-dodatkom-do-sportu-chi-osviti.html> [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2020c). Chomu vtecha molodi z Ukrainy posylytsia? [Why will the flight of young people from Ukraine increase?]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chomu-vtecha-molodi-z-krayini-posilytsya-kadrovu-katastrofu-sche-mozhna-zupiniti-349451_.html [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2020d). Viiskove vykhovannia yunatstva u krainakh NATO. A shcho v Ukraini? [Military education of youth in NATO countries. What about Ukraine?]. *Dzerkalo tyzhnia – Mirror of the week*. URL: https://zn.ua/ukr/international/viiskove-vihovannya-yunactva-u-krayinah-nato-a-scho-v-ukrayini-351684_.html [in Ukrainian].
- Yuzych, Yu.** (2021). Do richnytsi Plastu: yaki vyklyky stoiat pered moloddiu ta shcho mozhe zminyty orhanizatsiia [To the anniversary of Plast: what are the challenges facing young people and what can the organization change]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Pravda*. URL: <https://life.ppravda.com.ua/columns/2021/11/1/246349/> [in Ukrainian].
- Yatseniuk zaklykav.** (2019). Yatseniuk zaklykav molod ne chekaty na «dobroho tsaria» i diiaty samostino [Yatsenyuk urged the youth not to wait for a «good king» and to act independently]. *Livyi bereh – Left bank*. URL: https://lb.ua/news/2019/02/21/420333_yatsenyuk_prizval_molodezh_zhdat.html [in Ukrainian].
- Lewis, B. K.** (2010). Social Media and Strategic Communication: Attitudes and Perceptions Among College Students. *Public Relations Journal*, 4 (3). URL: <http://www.dl.edi-info.ir/Social%20Media%20and%20Strategic,Communication%20Attitudes%20and%20Perceptions%20Among%20College%20Students.pdf> [in English].
- Mahmood S., & Awan A. G.** (2019). Role of social media in activation of youth in politics. *Global Journal of Management, Social Sciences and Humanities*, 5, 718–742. [in English].
- Naz, N.** (2014). Role of Talk Shows Raising Political Awareness among Youth (Study Conducted in District Toba Tak Singh). *Academic Journal of Interdisciplinary Studies MCSER Publishing*, 3 (1), 223–231. [in English].
- Owen, D.** (2008/2009). Election Media and Youth Political Engagement. *Journal of Social Science Education*, 7/8 (2/1), 14–24. [in English].
- Telvak, V. & Ilytskyi, V.** (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 27, 249–258. [in English]. doi: 10.24919/2519-058X.27.281552 [in English].